

ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

к.е.н., доц. **Ковальова О.М.**

Сумський національний аграрний університет (Україна)

В умовах земельного ринку, коли існує потреба у визначенні оцінки конкретної земельної ділянки доцільно було б проводити цю оцінку з урахуванням екологічного чинника. Екологічний стан земель залежить від двох груп чинників: 1) чинники, які залежать від діяльності землекористувача (культура землеробства, тощо); 2) чинники, які не залежать від діяльності землекористувача. Друга група чинників може бути природного або антропогенного характеру. При проведенні економічної оцінки землі не можна врахувати першу групу чинників, від яких залежить екологічний стан землі. Оскільки вони характеризують вміння та хист землекористувача, а екологічний стан землі лише наслідок використання землі, а не суто характеристика землі. Навпаки, за допомогою економічної оцінки землі має бути запроваджене стимулювання раціонального використання землі.

До природних чинників другої групи можна віднести: вміст поживних елементів у ґрунті та інші подібні властивості ґрунту, які враховані при бонітуванні, яке є підставою для проведення економічної оцінки землі.

Зупинимось на антропогенних чинниках другої групи факторів, від яких залежить якісний стан ґрунтів і які можуть значно змінити природні властивості ґрунту, а саме забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств. Викиди промислових підприємств у повітря осідають на поверхні ґрунту, куди потім проникають із дощовими водами та накопичуються. Через систему харчових ланцюгів потрапляють в організм людей і тварин, викликаючи захворювання. Окрім цього, що має важливе значення при оцінці землі, внаслідок забруднення атмосферного повітря знижується урожайність сільськогосподарських культур. І родючі землі (із високим бонітетним балом) перетворюються на неродючі.

Із викидами в повітря потрапляють різноманітні речовини: сполуки сірки, фтору, хлору, водню. Під їх впливом пригнічується ріст рослин, пошкоджуються наземні їх частини, рослини всихають, результатом чого є зниження урожайності, відповідно, недоотримання валової продукції, тобто родючі землі не забезпечують свої потенціальні можливості. Іншими словами, сільське господарство зазнає економічні збитки від забруднення атмосферного повітря.

За своїм складом економічні збитки від забруднення навколишнього середовища являють собою екологічну складову суспільно необхідних витрат, тобто витрати суспільства, які викликані негативною дією на різні елементи середовища процесів виробництва та споживання продукції. Під економічними збитками розуміють мінімально необхідну суму приведених витрат на запобігання впливу забрудненого середовища і витрат, викликаних дією цього середовища на об'єкти, які сприймають забруднення.

Загальні збитки сільському господарству від забруднення атмосфери промисловими викидами є сумою збитків від відводів земель із сільськогосподарського обігу внаслідок їх забруднення, збитків від недоотримання продукції рослинництва та тваринництва в результаті зниження урожайності рослин та продуктивності тварин. Дутченко О. до вказаної суми збитків ще додає збитки від зниження якості рослинницької та тваринницької продукції. Питома вага збитків сільському господарству від забруднення атмосфери в загальній сумі збитків складає 5-6%, із яких 80% відноситься на рослинництво, а 20% – на тваринництво.

Збитки у зв'язку з фізичним недоотриманням урожаю необхідно оцінювати через втрату диференціальної ренти, яка визначається як різниця між замикаючими та індивідуальними приведеними витратами на виробництво одиниці продукції. Останнє ще раз підкреслює необхідність врахування впливу викидів промислових підприємств на

сільське господарство при проведенні економічної оцінки землі.

Методичний підхід врахування забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств, які розташовані поряд із певним земельним масивом, пропонуємо у вигляді наступної формули:

$$U_{ніз} = U_{ні} - \Delta U_{ніз} * M_j * R, \quad (1)$$

де $U_{ніз}$ – рівень нормативної (природної) урожайності i -тої сільськогосподарської культури після негативного впливу забруднення атмосфери викидами промислових підприємств, ц/га;

$U_{ні}$ – рівень нормативної (природної) урожайності i -тої сільськогосподарської культури, яку можна визначити на підставі бонітетного балу землі та ціни одного балу бонітету, ц/га;

$\Delta U_{ніз}$ – питома зниження урожайності i -тої сільськогосподарської культури при збільшенні забруднення на 0,1 умовних мг/м³, ц/га;

M_j – середньорічна приведена концентрація забруднюючих речовин у повітрі по j -му сільськогосподарському підприємству, ум. мг/м³;

R – значення коефіцієнту детермінації, який показує ступінь впливу фактора (забруднення атмосферного повітря) на результативну ознаку (питома зниження урожайності).

Врахування екологічного чинника при оцінці земель сприятиме забезпеченню сталого розвитку сільськогосподарських підприємств.

Ковальова, О.М. Екологічний аспект управління земельним потенціалом в умовах сталого розвитку сільськогосподарських підприємств [Текст] / О.М. Ковальова // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р.: у 2-х т. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, О.В. Люльова. - Суми : СумДУ, 2014. - Т.1. - С. 173-174.